

ISO 14001 en duurzaam in- en verkopen

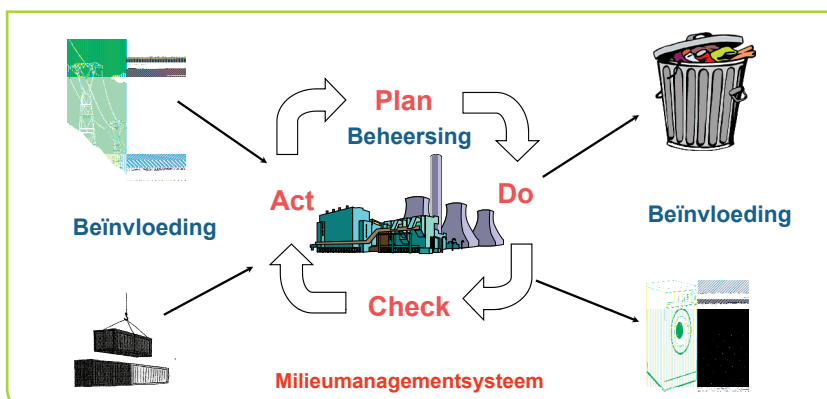
Op 22 april j.l. organiseerde NEN Managementsystemen samen met de Stichting Coördinatie Certificatie Milieu- en arbomanagementsystemen (SCCM) een seminar over ISO 14001 en duurzaam in- en verkopen. De dagvoorzitter was Theo van der Bom, directeur NEVI, de kennis- en netwerkorganisatie voor inkopend Nederland, die maatschappelijk verantwoord inkopen als jaarthema heeft. Dit onderwerp staat sterk in de belangstelling met name vanwege de doelstelling van de rijksoverheid om per 2010 voor 100% duurzaam in te kopen en door de daarvoor ontwikkelde productcriteria. Maar ook de toenemende aandacht voor maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) in het bedrijfsleven heeft tot gevolg dat leveranciers kritisch worden beoordeeld op duurzaamheidsaspecten. In dit artikel wordt aan de hand van een aantal presentaties die werden gegeven op 22 april besproken wat de rol van ISO 14001 kan zijn bij milieubewust in- en verkopen en het systematisch werken aan verduurzaming van productieketens.

Dick Hortensius, Senior-consultant NEN Managementsystemen

ISO 14001 ook productgericht

Al in de eerste editie van ISO 14001 *Milieumanagementsystemen – Eisen met richtlijnen voor gebruik* uit 1996 was duidelijk dat een organisatie niet alleen aandacht moet hebben voor de milieuaspecten van de activiteiten en

processen, maar ook voor die van haar producten en diensten. In de tweede editie uit 2004 werd het ketengerichte karakter van ISO 14001 verder aangescherpt door nog explicieter te stellen dat een organisatie ook aandacht moet besteden aan milieuaspecten die zij kan beïnvloeden. Dat het hierbij vaak gaat om milieuaspecten van producten en diensten tijdens de gebruiksfase en die van (de productie van) ingekochte goederen en diensten, blijkt uit voorbeelden die worden gegeven in de bijlage bij ISO 14001 (zie ook figuur 1). Dit betekent dat van een organisatie met een milieumanagementsysteem volgens ISO 14001 mag worden verwacht dat (ook) systematisch wordt gewerkt aan de verbetering van de milieuprestaties van producten en diensten vanuit een levenscyclusperspectief (van wieg tot graf of 'cradle to cradle'). Alleen daarom al biedt ISO 14001 een goed selectiecriteria voor de beoordeling van leveranciers uit milieuoogpunt.

Figuur 1 – Ketengericht milieumanagement volgens ISO 14001

Naleving van milieueisen

Omdat ISO 14001 geen absolute prestatie-eisen stelt, weet je nooit hoe 'goed' een organisatie het doet en hoe 'groen/duurzaam' haar producten en diensten zijn. Maar daarover zijn wel goede afspraken te maken met zo'n organisatie.

ISO 14001 vereist dat een organisatie niet alleen de naleving van wettelijke eisen waarborgt, maar ook die van de zogenoemde 'overige eisen die worden onderschreven'. In die laatste categorie vallen bijvoorbeeld eisen die contractueel met klanten zijn overeengekomen. En dat kunnen ook best de door de overheid gehanteerde duurzaamheidscriteria zijn, als een organisatie 'beloofd' daaraan te willen voldoen om zo als een geaccepteerde leverancier voor de overheid te kunnen worden gezien.

De duurzaamheidscriteria bepalen het gewenste niveau en het milieumanagementsysteem waarborgt de naleving. En aanvullend biedt ISO 14001 de garantie dat een organisatie ook in allerlei andere opzichten serieus met milieuaangelegenheden omgaat, streeft naar continue verbetering en met haar klant zal meedenken.

Cees Plug, Directeur Duurzaam Produceren VROM over de rol van ISO 14001 bij duurzaam inkopen

- producten/diensten voldoen per definitie aan wettelijke milieueisen;
- gemakkelijker nakomen van specifieke milieueisen van de koper;
- geen noodzaak voor extra controles bij een leverancier;
- draagt positief bij aantonen dat men geschikt is vanwege:
 - betere milieuprestaties (bv. duurzame bedrijfsvoering, energieefficiënt, OV beleid etc.);
 - betere betrouwbaarheid (minder risico op - al of niet onvoorziene - wetsovertreding bij aankoop product/dienst);
- het is een objectief criterium bij vergelijking van meerdere leveranciers.

ISO 14001 als basis voor duurzaam inkopen

Het is dus logisch dat in veel van de eerste versies van de duurzaamheidscriteria van de overheid als zogenoemde geschiktheidseisen een operationeel milieumanagementsysteem conform ISO 14001 of EMAS werd geëist. Die eis is in een later stadium vervallen omdat het in veel gevallen disproportioneel en dus lastenverzwarend zou zijn die eis te stellen. Niettemin liet Cees Plug, directeur duurzaam produceren van het ministerie van VROM zich op 22 april heel positief uit over milieumanagementsystemen.

Cees Plug schetste ook dat de ontwikkeling bij eisen en wensen ten aanzien van producten en diensten gaat van kwaliteit, via milieu en duurzaam naar maatschappelijk verantwoord. Er waren op 22 april onder de sprekers maar liefst drie organisaties die vanuit ISO 14001 de doorstart naar ISO 26000 *Guidance on Social Responsibility* (MVO) willen maken. Deze organisaties gaven aan dat de robuuste PDCA-systematiek van ISO 14001 een prima basis biedt om MVO in hun organisatie te verankeren. Hiermee wordt de door Cees Plug geschetste trend wel heel duidelijk voortgezet. Het sluit ook goed aan bij de intentie van ISO 26000. Deze richtlijn geeft praktische handvatten voor allerlei facetten van MVO en suggereert dat een organisatie voor de implementatie ervan goed gebruik kan maken van al aanwezige (management)systemen. Ook sluit ISO 14001 goed aan bij het karakter van ISO 26000 en de richtlijnen die daarin voor het onderwerp milieu (de planet) worden gegeven.

Essentiële kenmerken van 26000 zijn bijvoorbeeld de externe oriëntatie op belangen, eisen en wensen van stakeholders en de ketengerichtheid (de zogenoemde 'sphere of influence'). Deze invalshoeken zijn ook in ISO 14001 terug te vinden. Voor het onderwerp milieu wordt in ISO 26000 onder meer 'life cycle thinking' en duurzaam gebruik van hulpbronnen belangrijk gevonden. Ook de manier waarop 'duurzaamheidsaspecten' moeten worden geïdentificeerd, geëvalueerd en geprioriteerd, sluit goed aan bij de wijze waarop volgens ISO 14001 de milieuaspecten moeten worden beoordeeld. Uit de presentatie van Diana Seijs, coördinator MVO en duurzaamheid van Ahrend werd duidelijk hoe ISO 14001 voor hen een goede basis was om aandacht voor milieu (bijvoorbeeld ecodesign van kantoormeubelen) te verbreden naar duurzaamheid en om concepten als 'Green lease' en duurzaam inrichten te introduceren.

Aandacht voor klimaatverandering

Het wereldwijde milieuprobleem van klimaatverandering brengt met zich mee dat organisaties steeds meer aandacht (moeten) besteden aan hun 'carbon footprint', dat wil zeggen de uitstoot van broeikasgassen verbonden met hun activiteiten en producten.

In de keten vragen klanten steeds vaker aan hun leveranciers informatie over die 'carbon footprint'. In Nederland heeft Prorail de zogenoemde CO₂-prestatieladder geïntroduceerd. Op basis hiervan kunnen potentiële opdrachtnemers een fictieve korting op de aanneemsom krijgen, afhankelijk van de mate waarin zij inzicht kunnen geven in hun uitstoot van broeikasgassen en werken aan reductie van die uitstoot. Die korting kan oplopen tot maximaal 10% zodat een aannemer die goed scoort op de CO₂-prestatieladder met een hogere aanneemsom dan zijn concurrent, toch de opdracht kan krijgen.

Theo van der Bom, dagvoorzitter en directeur NEVI

Uit de presentatie van Marcel Alma van BAM Rail BV bleek dat ISO 14001 ook hier goede aanknopingspunten biedt om op deze nieuwe wensen van een belangrijke klant in te spelen. Inzicht in de uitstoot van broeikasgassen wordt verkregen via identificatie van milieuaspecten (paragraaf 4.3.1 van ISO 14001). Reductiemaatregelen verlopen via het mechanisme van milieudoelstellingen en -programma's (paragraaf 4.3.3 van ISO 14001). Transparantie en communicatie daarover sluiten aan bij paragraaf 4.4.3 van ISO 14001.

Vergroening van de dienstverlening

"Wij willen graag werken voor klanten met een droom", aldus Marcel Grashof, senior adviseur bij Royal Haskoning. Hij liet vervolgens op overtuigende wijze zien hoe een adviesbureau in haar kernactiviteit, verlenen van consultancy aan bedrijven, op een positieve manier milieuaspecten kan beïnvloeden. Het is daarbij de kunst om klanten te verleiden tot het kiezen van minder milieubelastende varianten en oplossingen. Dat is geen kwestie van trucjes, maar bijvoorbeeld van goed inzicht in de milieu-impact van een bouwwerk over de gehele levenscyclus en ervoor zorgen dat keuzes niet (alleen) worden gemaakt op basis van initiële kosten, maar vanuit een 'total (environmental) cost of ownership'.

Voor adviesbureaus als Royal Haskoning is het frustrerend als klanten alleen vragen naar de 'CO₂-huishouding' en of er met zuinige leasebakken wordt gereden, of liever nog met het OV. Terwijl het volgens 4.4.6 van ISO 14001 gaat om de milieuaspecten van de goederen en diensten die door de organisatie worden gebruikt. Dus bij inhuur van adviesdiensten dus vooral om de milieuaspecten van dat advies!

Milieumanagement en innovatie

Casper Ulijn van ZND dakbedekking liet zien hoe toepassing van ISO 14001 stimuleerde na te denken over het platte dak als (letterlijke) basis voor allerlei duurzame oplossingen, zoals gebruik van zonne- en windenergie. Van een traditionele dakdekker ontwikkelde zijn bedrijf zich tot een innovatieve onderneming waar gedacht wordt in concepten in plaats van producten. Op die manier kan met succes de concurrentie worden aangegaan met 'indringers' in de dakdekkersmarkt, zoals installateurs en hoveniers. Milieumanagement volgens ISO 14001 biedt dus kansen en Casper

Ulijn kon ook in harde euro's voorrekenen dat de baten op termijn de kosten ruimschoots overtreffen.

Verduurzaming van ketens

Chris Dutilh, manager duurzame ontwikkeling van Unilever Benelux, hield tenslotte een gedreven pleidooi voor systematisch werken aan verduurzaming van productieketens door samen met stakeholders te zoeken naar verbeteropties. In zijn ogen is dialoog en samenwerking met leveranciers cruciaal; die moet je niet confronteren met zelfbedachte harde inkooppeisen, maar samen met hen 'best practices' ontwikkelen en zinvolle indicatoren voor duurzame ontwikkeling definiëren. Die kunnen dienen als basis voor voortgangsrapportages om inzicht te geven in de resultaten van een continu verbeteringsproces.

Dutilh ziet dan ook weinig in de statische duurzaamheids-criteria van de rijksoverheid: duurzame producten bestaan niet. Je kunt wel werken aan duurzamere producten en die vinden zeker voor een organisatie als Unilever, hun basis in een duurzamere bedrijfsvoering. Daarom is ISO 14001, met gebalanceerde aandacht voor processen en producten, zijns inziens zo'n goed instrument voor systematisch werken aan duurzaamheid. Hij voelde zich in zijn mening gesterkt door allerlei quotes van de sprekers op 22 april.

Tot besluit

Het seminar dat door ruim 180 deelnemers werd bijgewoond liet zien dat ISO 14001 nog steeds een prima basis is voor systematische verbetering van de milieuprestaties van activiteiten, producten en diensten. Doelstelling daarbij is in toenemende mate het bijdragen aan verduurzaming van productieketens. Aangezien in- en verkoop de verbindende activiteiten zijn tussen de schakels in een productieketen, is aandacht voor duurzaamheidsaspecten daarbij een logisch en noodzakelijk onderdeel van milieumanagement en maatschappelijk verantwoord ondernemen. De vele cases die op 22 april werden gepresenteerd lieten zien dat dit tegelijkertijd creativiteit, innovatie en samenwerking stimuleert.

Meer informatie

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Dick Hortensius, telefoon (015) 2 690 115 of e-mail dick.hortensius@nen.nl.

Citaten over duurzaam inkopen tijdens seminar 22 april

Geïsoleerd duurzaam inkopen is niet succesvol.
Theo van der Bom, NEVI

Het gaat erom dat producenten zelf verantwoordelijkheid nemen voor het effect van hun handelen. Belangrijk daarbij is transparant zijn en respect hebben.
Dick Hortensius, NEN

MVO is geen standaard recept, maar maatwerk, het gaat om de verinnerlijking en continue verbetering.
Kees Plug, VROM

Als afnemer moet je kiezen tussen een ja/nee benadering, of samen met de leverancier een proces van verbetering ingaan.
Hans Velt, Gemeente Rotterdam

Er ontstaat enthousiasme bij de opdrachtnemers door de dialoog, het elkaar scherp houden.
Arnoud Walrecht, PWC

Het gaat erom marktpartijen te stimuleren om met slimme ideeën te komen.
Rens van Twisk, Rijkswaterstaat

Voor Ahrend gaat de ontwikkeling van product, naar duurzaam inrichten naar het leasen van goederen.
Diana Seijs, Ahrend

ISO 14001 is een hulpmiddel voor een verbetertraject.
Boy Opmeer, Opmeer drukkerij

Meer denken in concepten dan in producten.
Caspar Ulijn, ZND Dakbedekking

Duurzame producten bestaan niet, het gaat erom een verbeterproces op gang te brengen.
Chris Dutilh, Unilever Benelux